

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Alaikäisen yksintulleen turvapaikanhakijan siirtymisprosessi vastaanottokeskuksesta kunnan tuettuun itsenäiseen asumiseen

Ajatuksia nuorten ja ohjaajan näkökulmasta

Veera Karjalainen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

09 / 2017

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Veera Karjalainen	Sivumäärä 35 ja 5 liitesivua
Työn nimi Alaikäisen yksintulleen turvapaikanhakijan siirtymisprosessi vastaanottokeskuksesta kunnan tuettuun itsenäiseen asumiseen. Ajatuksia nuorten ja ohjaajan näkökulmasta	
Ohjaavat opettajat Anita Saarinen-Kauppinen ja Jari Klemola	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Uudenmaan piiri ry Ahtilan tukiasumisyksikkö, Susan Ihanainen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää mitkä tekijät ovat auttaneet yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita muuttoprosessissa vastaanottokeskuksesta kunnan tuettuun itsenäiseen asumiseen ja keneltä he ovat saaneet tukea. Opinnäytetyön tilaaja on Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin ylläpitämä Ahtilan tukiasumisyksikkö. Tukiasumisyksikkö on 16-17 –vuotiaille yksintulleille turvapihkanhakijoille tarkoitettu vastaanottokeskus, jossa nuoret odottavat oleskelulupapäätöstä. Kun nuori saa oleskeluluvan, tulee hänen siirtyä hänelle osoitettuun kuntaan asumaan.</p> <p>Kehittämistyön tarkoituksena oli kerätä tärkeää tietoa nuorten ja ohjaajien kokemuksista muuttoprosessista ja kehittää toimintaa sen pohjalta. Toteutuksen tekoa ohjaava pääkysymys oli, miten nuoret ovat kokeneet muuton tukiasumisyksiköstä kunnan tuettuun itsenäisen asumisen yksikköön ja mitkä toimenpiteet ovat helpottaneet muuttoprosessia. Kehittämistyön tuloksena on koonti nuorten ja ohjaajien haastatteluista.</p> <p>Kehittämistyö on laadullinen tutkimus, jossa käytin teemahaastattelua tutkimusmenetelmänä. Haastatteluihin osallistui neljä jo aiemmin kuntaan muuttanutta alaikäistä yksintullutta turvapaikanhakijaa ja yksi Ahtilan tukiasumisyksikön ohjaaja. Haastattelut toteutettiin kevään 2017 aikana.</p> <p>Kerättyjen tulosten perusteella nuoret kokivat saaneensa hyvin tukea ja tietoa kuntaan muuttoprosessista. Tukea tuli monelta eri taholta, niin Ahtilan tukiasumisyksikön ohjaajilta, ystävilta kuin myös kummiperheeltä. Vaikka tieto on hyvin saatavilla nuorille ja tuki on lähellä, on toimintaa silti tarpeen kehittää. Tämän opinnäytetyön tuloksia hyödynnetään Ahtilan tukiasumisyksikössä muuttoprosessin toiminnan kehittämiseen. Lisäksi tuloksia voidaan hyödyntää myös muissa tukiasumisyksiköissä.</p> <p>Työn aihe on hyvin ajankohtainen, sillä vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden määrä nousi huomattavasti. Suomeen saapui myös ennätysmäärä yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita. Kunnat joutuivat uuden tilanteen eteen ja uusia vastaanottokeskuksia sekä kunnan asumisyksiköitä avattiin. Toiminta Ahtilan tukiasumisyksikössä on uutta ja sen kehittäminen koettiin tarpeelliseksi.</p>	
Asiasanat yksintullut, alaikäinen turvapaikanhakija, tukiasumisyksikkö, muuttoprosessi	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme of Civic Activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Veera Karjalainen	Number of Pages 35 and 5 pages of attachments
Title Minor unaccompanied asylum seeker's transfer process from the reception center to municipality's supported independent housing unit. Thoughts about the point of view of the minors and the instructor	
Supervisors Anita Saaranen-Kauppinen and Jari Klemola	
Subscriber and/or Mentor Mannerheim League of Child Welfare Uudenmaa district's Ahtila supported housing unit, Susan Ihanainen	
Abstract <p>The aim of this thesis is to study which factors have helped minor unaccompanied asylum seekers in their transfer process from reception center into municipality's supported independent housing unit and from whom have they received support during this process. The thesis has been conducted in cooperation with Ahtila supported housing unit, maintained by Mannerheim League of Child Welfare Uudenmaa district. Supported housing unit is a place for 16 to 17 year old unaccompanied minor asylum seekers to live while they wait for a decision of refugee. Once they get their residence permit, they have to transfer into the shown municipality.</p> <p>Objective of this development study is to collect important information about the experiences of the minor asylum seekers and their instructors and develop activities further based on the gathered information. The main question, which leads the thesis, is how minor unaccompanied asylum seekers have experienced the transfer process from the reception center into the municipality's supported independent housing system and which procedures have helped them. The output of this development study is a compilation of the interviews of the minor unaccompanied asylum seekers and instructor.</p> <p>This development study is a qualitative study in which theme-centered interview has been used as data collecting method. During spring 2017 four minors and one instructor from Ahtila supported housing unit were interviewed for this study.</p> <p>Based on the results gathered during this study, the minors feel like they got enough support and information about transfer process from many different sources such as instructors from Ahtila, friends and sponsor family. Even though support and information have been sufficient and available, further development of procedures is in place. The results of this study are used to develop functions in Ahtila supported housing unit but they can also be used in any supported housing unit in Finland.</p> <p>The increased number of asylum seekers and also minor unaccompanied asylum seekers in year 2015 shows how current this study is. Municipalities have faced a new situation and new reception centers have been established. Ahtila supported housing unit was opened during year 2015. Thus, the operation there is new and still needs to be developed further.</p>	
Keywords unaccompanied, minor asylum seeker, supported housing unit, transfer process	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	6
2.1 Tausta ja tarve	6
2.2 Tilaaja	8
3 KÄSITTEET	9
3.1 Yksintullut alaikäinen turvapaikanhakija	10
3.2 Turvapaikkaprosessi	11
3.3 Kotoutuminen ja kotouttaminen	12
4 TUKIASUMISESTA KUNNAN TUETTUUN ITSENÄISEEN ASUMISEEN	14
4.1 Tukiasumisyksikkö	14
4.2 Kunnan tuettu itsenäinen asuminen	15
4.3 Kuntaan muuttoprosessi	16
5 TOTEUTUS	17
5.1 Haastattelu	18
5.2 Aineiston analysointi	20
6 TULOKSET	22
6.1 Nuorten haastattelut	22
6.2 Ahtilan ohjaajan haastattelu	26
7 LOPPUPÄÄTELMÄT JA POHDINTA	28
7.1 Tulosten yhteenveto	28
7.2 Kehittämisisideat	29
7.3 Loppupohdinta	30
LÄHTEET	33
LIITTEET	36

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni selvitän alaikäisten yksintulleiden turvapaikanhakijoiden ja Ahtilan tukiasumisyksikön ohjaajan ajatuksia ja kokemuksia nuorten kuntaan siirtymisprosessista. Opinnäytetyön tilajana toimii Mannerheimin Lastensuojeluliitto Uudenmaan piiri ry:n ylläpitämä Ahtilan tukiasumisyksikkö. Ahtilan tukiasumisyksikkö on 16 - 17 - vuotiaille yksintulleille turvapaikanhakijoille tarkoitettu vastaanottokeskus. Kun alaikäinen turvapaikanhakija saa oleskeluluvan, määrätään hänelle kuntapaikka, jonne hänen tulee muuttaa. Tutkin työssäni vastaanottokeskuksesta kuntaan siirtymisprosessia. Suoritin Ahtilan tukiasumisyksikössä harjoittelun alkuvuodesta 2017, jonka aikana opinnäytetyön aihe selkeytyi. Aiheen valintaan vaikutti myös oma mielenkiintoni tukiasumisyksikön toimintaan ja sen kehittämiseen. Opinnäytetyöprosessini käynnistyi huhtikuussa 2017. Tilaajan toiveena on saada relevanttia tietoa nuorten kuntaan siirtymisprosessista ja kuinka prosessia voitaisiin kehittää.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, minkälainen apu ja tuki on ollut tarpeellista nuorille muuttoprosessin aikana ja minkälaista tukea he ovat ylipäätään saaneet. Tämä työ on kirjallinen raportti nuorten kuntaan muuttaneiden turvapaikanhakijoiden ja Ahtilan ohjaajan ajatuksista ja mielikuvista kuntaan muuttoprosessista, aineiston analyysistä ja kehitysideoista. Valmiin työn tarkoituksena on kehittää alaikäisten turvapaikanhakijoiden kuntaan muuttoprosessia.

Tämä kehittämistyö on laadullinen tutkimus. Käytin tutkimusmenetelmänä teema-haastattelua, jossa haastattelin neljää kuntaan muuttanutta nuorta turvapaikanhakijaa ja yhtä Ahtilan tukiasumisyksikön ohjaajaa. Tutkimushaastattelun lisäksi olen perehtynyt aihealueen kirjallisuuteen ja Ahtilan tukiasumisyksikön sekä Sipoon kunnan tuetun itsenäisen asumisyksikön toimintaan.

2 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Pakolaiset ja turvapaikanhakijat ovat olleet pieni ja huomaamaton ryhmä Suomessa, kunnes syksyllä 2015 Syyrian kriisi ja muut konfliktit maailmalla aiheuttivat suuren pakolaisaallon Euroopassa. Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestö UNHCR raportoi, että vuoden 2015 loppuun mennessä yli 65,6 miljoona ihmistä joutui pakenemaan kotimaastaan. Tästä pakolaismäärästä alle 18-vuotiaiden määrä on 51%. (UNHCR 2016, 2.) Syynä suuriin pakolaismääriin ovat sodat, vainot, aseelliset konfliktit ja ihmisoikeuksien laiminlyönti. Suomeen saapui vuoden 2015 aikana ennätysmäärä 32 478 turvapaikanhakijaa eri puolilta maailmaa. (Kuosma 2015, 1.) Turvapaikanhakijoiden määrä on laskenut huomattavasti vuoden 2015 jälkeen ja vuonna 2016 Suomeen saapui 5651 turvapaikanhakijaa. (Maahanmuuttovirasto 2017a.) Turvapaikanhakijat ovat olleet kuuma puheenaihe syksystä 2015 lähtien.

Seuraavassa alaluvussa esittelen tarkemmin taustan ja tarpeen opinnäytetyölleni. Toisessa alaluvussa esittelen työn tilaajan eli Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin ylläpitämän Ahtilan tukiasumisyksikön.

2.1 Tausta ja tarve

Opinnäytetyöni aihe on hyvin ajankohtainen sillä, kuten edellä mainitsin, vuonna 2015 Suomeen saapui ennätysmäärä pakolaisia. Myös yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä nousi tuolloin huomattavasti. Suomen täytyi reagoida tilanteeseen nopeasti ja niin ympäri maata avattiin nopealla aikataululla uusia vastaanotokeskuksia. Yksintulleille alaikäisille avattiin 60 uutta asumisyksikköä ympäri Suomea. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2016, 4; 42.)

Vuonna 2016 Suomeen saapui 401 yksintullutta alaikäistä turvapaikanhakijaa. Määrä on huomattavasti alhaisempi edelliseen vuoteen verrattuna, noin kahdeksasosa vuonna 2015 saapuneista yksintulleista alaikäisistä turvapaikanhakijoista. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2017, 49.) Kuvassa 1 on kuvattu vuosien 2011-2016 Suomeen saapuneiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä. Kuvasta 1 käy selkeästi ilmi

vuoden 2015 pakolaiskriisin huippu. Vaikka uusia pakolaisia ei tule samanlaisena virtana kuin vuonna 2015, on maassa silti vielä paljon turvapaikkapäätöksiä odottavia henkilöitä.

Kuva 1. Suomeen yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat vuosina 2011 - 2016 (Maahanmuuttovirasto 2017a).

Vuonna 2016 yksintulleille alaikäisille turvapaikanhakijoille tehtiin 1824 turvapaikkapäätöstä, joista myönteisiä oli 1570 eli 86 %. Alaikäisen turvapaikanhakijan palauttaminen omaan kotimaahan on usein hankala ja vaativa prosessi. Maahanmuuttovirastolla tulee olla tarkka tieto, kuka alaikäisen ottaa vastaan ja huolehtii tämän turvallisuudesta kotimaassa. Tätä tietoa usein ei ole, joten alaikäistä hakijaa ei voida lähettää takaisin kotimaahan. Myös maan turvallisuustilanteen tulee olla hyvä, jotta palauttaminen voidaan tehdä. Turvapaikansaaneista pakolaisista tulee uusia kuntalaisia Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) osoittamiin kuntiin. (Euroopan maahanmuuttoverkosto 2017, 50.)

Vuonna 2015 avattiin uusia asumisyksiköitä nopealla aikataululla ilman aiempaa kokemusta vastaavasta työstä. Myös Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin ylläpitämä Ahtilan tukiasumisyksikkö Sipoossa avattiin tiukalla aikataululla. Työntekijät pääsivät aloittamaan valmistautumisen 30 uuden nuoren saapumiseen vain viikkoa etukäteen. Asumisyksiköksi vuokrattu tila tuli laittaa valmiiksi ja työnteki-

jöille tuli antaa tarvittavat lisäkoulutukset. Marraskuun alkupuolella vuonna 2015 ensimmäiset alaikäiset turvapaikanhakijat saapuivat Ahtilaan ja siitä alkoi Ahtilan tukiasumisyksikön toiminta.

Sipoon kunta solmi ELY-keskuksen kanssa sopimuksen kiintiöpakolaisten vastaanottamisesta vuonna 2014. Vuonna 2016 Sipoon kunnan valtuusto päätti, että kunta ottaa vastaan myös turvapaikan saaneita pakolaisia. Pakolaisille myönnettiin 47 kuntapaikkaa. (Hansen & Holm 2016, 166-167.) Tämän päätöksen myötä Sipoon kunnan maahanmuuttajapalvelut kokivat suuren muutoksen. Tarvittiin uusia työntekijöitä sekä ohjausta ja neuvontaa uusille kuntalaisille. Varsinkin alaikäisille pakolaisille tuli miettiä asumisratkaisuja. Kunta päätti sijoittaa yli 17-vuotiaat ja henkisesti itsenäiseen elämään valmiit nuoret tuetun itsenäisen asumisen yksikköön. Alle 17-vuotiaat ja erityistukea tarvitsevat nuoret pakolaiset sijoitetaan ryhmäkotiin.

Pohdimme yhdessä opinnäytetyön ohjaajan ja Ahtilan tukiasumisyksikön vastaavan ohjaajan Susan Ihanaisen kanssa opinnäytetyöni aihetta. Nuoren pakolaisen siirtyminen kuntaan on ajankohtainen ja konkreettinen aihe. Toiminta niin Ahtilassa kuin Sipoon kunnassa on uutta, eikä aihetta ole aikaisemmin tutkittu. Työn kehittäminen ja konkreettisen tiedon kerääminen on siis tarpeen. Opinnäytetyöni hyödyttää montaa osapuolta; Sipoon kunnan maahanmuuttajapalveluita, Ahtilan tukiasumisyksikköä ja kaikkia muita alaikäisyksiköitä. Tästä työstä saatua tietoa voidaan hyödyntää kaikkien osapuolten työn kehittämisessä.

2.2 Tilaaja

Opinnäytetyön tilaajana toimii Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin ylläpitämä Ahtilan tukiasumisyksikkö. Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) on valtakunnallinen kansalaisjärjestö, jonka päätarkoituksena on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. Järjestö on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. MLL:n arvoja ovat lapsen ja lapsuuden arvostaminen, yhteisvastuu, inhimillisyys ja yhdenvertaisuus. Liitto tarjoaa toimintaa ja tukea niin lapsille ja nuorille kuin aikuisille. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017a.) Nykyisin Mannerheimin Lastensuojeluliitto muodostuu keskusjärjestöstä, kymmenestä piirijärjestöstä ja 556 paikallisyhdistyk-

sestä. Jäseniä MLL:ssä on 86 849. Piirijärjestöjen tehtävän on tukea paikallisyhdistyksiä ja niiden toimintaa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017b.)

Ahtilan tukiasumisyksikkö on alaikäisille tarkoitettu vastaanottokeskus. Siellä asuu 16-17 -vuotiaita, ilman huoltajaa Suomeen tulleita turvapaikanhakijoita. Yksikkö sijaitsee Sipoossa noin 20 kilometriä Helsingistä itään. Ahtilan toiminta alkoi marraskuussa 2015, jolloin sinne saapui kolmekymmentä nuorta turvapaikanhakijaa eri puolilta Suomea. Ahtila on vastaanottokeskus, joten se on täysin neutraali turvapaikkaprosessiin liittyvissä asioissa. Vastaanottokeskukset ja sen työntekijät eivät voi millään tasolla vaikuttaa turvapaikkaprosessien kulkuun tai päätöksiin. Työntekijät toimivat viestinvälittäjänä turvapaikanhakijan ja maahanmuuttoviraston välillä. (Mäkinen 2016, 5-6.)

Ahtilassa nuoret saavat kodinomaisen ja turvallisen asuinympäristön koko turvapaikkaprosessin ajaksi. Nuoret majoittuvat kahden hengen huoneisiin, joissa on perusvarustukset kuten sänky, työpöytä ja tuoli sekä vaatekaappi. Majoituspaikkoja on 30 nuorelle ja tarvittaessa hätämajoituspaikkoja 20 nuorelle. Nuorille tarjotaan täysi ylläpito, joka sisältää majoituksen, ruokailun, terveyspalvelut, psykososiaalisen tuen sekä ohjausta ja neuvontaa päivittäisissä asioissa. (Mäkinen 2016, 7.)

Ahtilassa toimii moniammatillinen työyhteisö, joka koostuu johtajasta, sosiaalityöntekijästä, vastaavasta ohjaajasta, kymmenestä ohjaajasta, kahdesta yötyöntekijästä ja yhdestä terveydenhoitajasta. Tämän lisäksi Ahtilan toimintaan kuuluvat Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin piiritoimistolla työskentelevät taloussihteeri, hallintopäällikkö ja toiminnanjohtaja. (Mäkinen 2016, 9.)

3 KÄSITTEET

Seuraavissa alaluvuissa avaan opinnäytetyölleni oleellisia käsitteitä. Yksintullut alaikäinen turvapaikanhakija, turvapaikkaprosessi, sekä kotoutuminen ja kotouttaminen ovat käsitteitä, jotka vahvasti liittyvät opinnäytetyöni tematiikkaan.

3.1 Yksintullut alaikäinen turvapaikanhakija

Turvapaikanhakija määritellään alaikäiseksi yksintulleeksi silloin, kun hän itse kertoo olevansa alle 18-vuotias ja hän on saapunut maahan joko yksin tai ilman vanhempiaan tai muuta virallista huoltajaa. Alaikäinen turvapaikanhakija -käsitettä ei ole kuitenkaan virallisesti määritelty laissa. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2009, 8.)

Alaikäisten maahanmuuttoon on monia syitä. Sota, omaisen kuolema, väkivalta ja vaino ovat yleisimmät perusteet maasta pakenemiseen (Björklund 2014b, 37). Perheet ovat köyhiä, eikä heillä ole varaa lähteä matkaan koko perheen voimin. Vanhempien huoli omien lapsiensä turvallisuudesta ajaa heidät tilanteeseen, jossa he lähettävät lapsensa matkaan turvallisien elinolojen löytämisen toivossa. Yleisin alaikäinen turvapaikanhakija on 14 - 17 -vuotias poika, sillä hänellä katsotaan olevan parhaat mahdollisuudet selvitä pitkästä ja vaarallisesta matkasta. Matka voi kestää monia kuukausia, ja usein joudutaan turvautumaan laittomiin keinoihin, jotta päästään Eurooppaan. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2009, 6.) Turvapaikanhakijoita tulee eri puolilta maailmaa, mutta suurimmat pakolaismassat saapuvat Lähi-idän ja Afrikan maista. Alla olevassa taulukossa on eritelty ilman huoltajaa Suomeen saapuneet alaikäiset turvapaikanhakijat maittain vuonna 2016.

Taulukko 1. Suomeen yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat lähtömaittain vuonna 2016 (Maahanmuuttovirasto 2017a).

Maa	Lukumäärä
Afganistan	109
Irak	65
Somalia	41
Syyria	97
Muut maat	89
Yhteensä	401

Alaikäistä turvapaikanhakijaa koskevat kaikki samat lait, määräykset ja sopimukset kuin aikuista turvapaikanhakijaa, mutta niiden lisäksi vielä kaikki lapsiin kohdistuvat lait ja sopimukset. Kansainvälinen lapsen oikeuksien sopimus määrää, että alaikäi-

nen turvapaikanhakija tulee kohdata lapsena ja hänelle on turvattava kaikki lapselle kuuluvat oikeudet. (Siirto & Laihia 2016, 131.) Lastensuojelulaissa (417/2007) kaikki alle 18-vuotiaat määritetään lapsiksi. Tämän johdosta kaikkia alaikäisiä turvapaikanhakijoita koskevissa päätöksissä on otettava huomioon myös lastensuojelulaki. Tämän lain mukaan jokaisen 12 vuotta täyttäneen lapsen mielipiteet tulee kuulla ja ne tulee ottaa huomioon lasta koskevia päätöksiä tehtäessä. Lapsen etu on aina laitettava etusijalle. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999) puolestaan määrää, että jokaiselle yksintulleelle alaikäiselle turvapaikanhakijalle tulee määrätä laillinen edustaja. Käräjäoikeus hyväksyy asumisyksikön johtajan tai sosiaalityöntekijän esittämän edustajan alaikäiselle turvapaikanhakijalle. Edustajan tehtävänä on olla läsnä, valvoa lapsen edun toteutumista ja auttaa hakijaa turvapaikkaprosessin eri vaiheissa sekä muissa viranomaisasioissa. Edustajan tehtävä ei ole huolehtia hakijan jokapäiväisestä elämästä kuten kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta. Lapsen arkipäiväisistä asioista vastaa vastaanotto-keskus. (Siirto & Laihia 2016, 131.)

Alaikäiset turvapaikanhakijat sijoitetaan iästä riippuen joko ryhmäkotiin tai tukiasumisyksikköön. 16 - 17 -vuotiaat nuoret sijoitetaan tukiasumisyksiköihin ja alle 16-vuotiaat ryhmäkoteihin. Molemmissa asumisyksiköissä pyritään luomaan mahdollisimman kodinomaisen tunnelman ja tarjoamaan lapsille ja nuorille turvallinen elinympäristö. Asumisyksiköissä lapset ja nuoret saavat kaiken tarvittavan tuen ja hoivan kuten päivittäisen huolenpidon, terveyspalvelut ja sosiaalipalvelut. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2009, 21; Pakolaisneuvonta 2014.) Molemmat yksiköt muistuttavat toiminnaltaan ja tavoiltaan hyvin paljon lastensuojelulaitosta, mutta ne eivät ole lastensuojelunalaisia yksiköitä (Björklund 2014a, 21).

3.2 Turvapaikkaprosessi

Turvapaikkaprosessin kulku on pääpiirteittäin samanlainen jokaiselle hakijalle iästä riippumatta. Prosessi alkaa, kun hakija jättää maahan saavuttuaan turvapaikkahakemuksen rajaviranomaiselle tai poliisille. Viranomaisen rekisteröi hakijan tiedot ulkomaalaisrekisteriin. (Björklund 2014a, 21.) Turvapaikkapuhuttelussa selvitetään hakijan henkilöllisyys, matkareitti, maahantulotapa, perhetiedot ja lähtöön johtaneet syyt

(Maahanmuuttovirasto 2017b). Alaikäisen hakijan mukana turvapaikkakuulustelussa on hänelle osoitettu edustaja, jonka tehtävä on valvoa lapsen edun toteutumista sekä tulkki, joka puhuu samaa kieltä tai samaa murretta kuin turvapaikanhakija. Lisäksi kuulustelussa voi olla mukana myös sosiaalityöntekijä. Kuulustelun jälkeen hakija jää odottamaan turvapaikkapäätöstä hänelle osoitettuun alaikäisten asumisyksikköön. (Siirto & Laihia 2016, 131.) Yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden hakemukset käsitellään kiireellisinä maahanmuuttovirastossa. Vuonna 2016 keskimääräinen käsittelyaika oli 161 vuorokautta (Maahanmuuttovirasto 2017c.)

Turvapaikkapäätöksen jälkeiset toimenpiteet riippuvat turvapaikkapäätöksestä ja nuoren iästä. Mikäli hakijalle ei myönnetä oleskelulupaa, tullaan hänet käännyttämään tai karkottamaan takaisin lähtömaahan. Tässä tilanteessa turvapaikkapäätöksestä tehdään usein valitus hallinto-oikeuteen, jolla on oikeus hylätä valitus tai kumota maahanmuuttoviraston tekemä päätös. Alaikäinen yksintullut turvapaikanhakija voidaan käännyttää ainoastaan silloin, kun vastaanotto lähtömaassa on turvattu ja maan turvallisuustilanne hyvä. (Björklund 2014a, 21-24.) Valitusprosessin ajan alaikäinen nuori voi jatkaa asumistaan hänelle osoitetussa asumisyksikössä. Jos nuori täyttää 18 vuotta valitusprosessin aikana, tulee hänen siirtyä aikuisille tarkoitettuun vastaanottokeskukseen. (Mäkinen 2016, 5.)

Jos hakija saa myönteisen päätöksen ja saa oleskeluluvan Suomeen, tulee hänelle osoittaa kuntapaikka. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus myöntää kuntapaikat kaikille turvapaikan saaneille. Kun kuntapaikka on myönnetty, on kunta vastuussa nuoren sijoittamisesta. Nuori, 18 vuotta täyttänyt, tekee kuntaan itsenäisen muuton. Alaikäinen sijoitetaan hänen iälle ja tasolleen sopivaan paikkaan, joko tuettuun asumiseen tai ryhmäkotiin. Kuntapaikan saamisen jälkeen vastuu nuoresta siirtyy kunnalle. Alaikäisten kohdalla osoitetun kunnan tulee huolehtia lapsen kasvatuksesta, hyvinvoinnista ja kotoutumisesta. (Björklund 2014a, 24.)

3.3 Kotoutuminen ja kotouttaminen

Kotoutumisen tarkoituksena on auttaa ja helpottaa maahanmuuttajia sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Tavoitteena on tukea maahanmuuttajan asettumista

aloilleen tarjoamalla kielen opetusta ja tietoa yhteiskunnasta sekä auttaa työllistymis- ja koulutusmahdollisuuksissa. Oman kulttuurin ylläpitäminen kuuluu myös isona osana kotoutumiseen. Kotouttaminen on puolestaan viranomaisten tarjoamia palveluita ja toimenpiteitä, jotka helpottavat kotoutumista. Näillä kaikilla toimenpiteillä pyritään edistämään maahanmuuttajan aktiivista kansalaisuutta ja yhdenvertaisuutta muun väestön kanssa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017a.)

Kotouttaminen perustuu lakiin kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) ja lakiin maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (439/1999). Lait ohjaavat viranomaisten tarjoamia palveluita ja painottavat alkuvaiheen ohjauksen tärkeyttä onnistuneessa kotoutumisessa. Palvelut tulevat olla helposti saatavilla ja tarjolla kaikille niitä tarvitseville. Kaikki maahanmuuttajat ovat näiden lakien alaisia, tulosityttä katsomatta. Jokaisen kunnan tulee lain mukaisesti laatia kotouttamisohjelma yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa ja se tulee tarkistaa joka neljäs vuosi. Kotouttamisohjelman voi laatia kunta itse tai yhdessä lähikuntien kanssa. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 8.)

Laissa halutaan korostaa alkuvaiheen tärkeyttä, siksi jokaisella maahanmuuttajalla on oikeus saada Työ- ja elinkeinotoimiston tai sosiaalityöntekijän tekemä alkukartoitus. Alkukartoituksessa katsotaan jokaisen henkilökohtainen tarve kotouttamiselle ja sen perusteella tehdään kotouttamissuunnitelma. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 8.) Kotouttamissuunnitelma tehdään yhdessä kunnan sosiaalityöntekijän, työ- ja elinkeinotoimiston ja maahanmuuttajan kanssa. Suunnitelmaan kirjataan niitä tarvittavia toimenpiteitä ja palveluita, jotka tukevat henkilön suomen tai ruotsin kielen oppimista ja työelämään tarvittavia taitoja. Oleskeluluvan myöntämisen jälkeen jokaiselle alaikäiselle yksintulleelle turvapaikanhakijalle tehdään automaattisesti alkukartoitus palveluntarpeista ja kotouttamissuunnitelma. (Sipoon kunta 2013, 9-10.) Tutkitusti kotouttaminen onnistuu parhaiten siellä, missä maahanmuuttajille on luotu tasavertaiset mahdollisuudet yhteiskunnassa pärjäämiseen (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 7).

4 TUKIASUMISESTA KUNNAN TUETTUUN ITSENÄISEEN ASUMISEEN

Tässä kappaleessa kerron enemmän tukiasumisyksiköstä ja sen toiminnasta, kunnan tuetun itsenäisen asumisen yksiköstä ja siitä, kuinka nämä kaksi yksikköä ovat mukana nuoren kuntaan muuttoprosessissa.

4.1 Tukiasumisyksikkö

Tukiasumisyksikkö on alaikäisille yksintulleille turvapaikanhakijoille tarkoitettu vastaanottokeskus. Sen tehtäviin kuuluu tarjota asukkailleen laissa määritettyjä vastaanottopalveluita. Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011) määrittää vastaanottokeskuksen peruspalvelut seuraavasti: majoitus vastaanottokeskuksessa, vastaanottoraha, sosiaali- ja terveyspalvelut, tulkkauspalvelut ja oikeusapu. Työllä pyritään tukemaan asiakkaiden toimintakykyä ja lisäämään aktiivisuutta koko turvapaikkaprosessin ajan. (Miettinen, Jokinen & Mikkonen 2013, 176.) Tukiasumisyksikköön voidaan sijoittaa 16 - 18 -vuotiaita nuoria, jos se katsotaan olevan nuoren kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta perusteltua. Peruspalveluiden lisäksi tukiasumisyksikössä huolehditaan nuoren henkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnista, annetaan suojaa ja turvaa sekä järjestetään jokaisen iän ja kehitysasteen mukaista kasvatusta. Tukiasumisyksikössä voi olla sijoitettuna enintään 40 nuorta, mutta hätätilanteissa sijoitettujen määrä voi nousta korkeammaksi. Yksikössä tulee olla vähintään kolme hoito- tai kasvatustehtävissä olevaa työntekijää aina kymmentä sijoitettua nuorta kohden. (Suokonautio & Rantala 2014, 14.)

Tukiasumisyksikössä nuoret saavat kodinomaisen ympäristön koko turvapaikkaprosessin ajaksi. Tukiasumisyksikkö on nuorille väliaikainen koti, jossa on turvallinen ja rauhallinen tunnelma. Uusia nuoria tulee ja vanhat nuoret muuttavat pois. Asukas-kunta on kirjavaa ja kansallisuuksia, kieliä ja kulttuureja on monia. Jokainen nuori kohdataan yksilönä ja jokaiselle annetaan aikaa. Ristiriitatilanteisiin puututaan välittömästi eikä väkivaltaa hyväksytä missään muodossa. Tukiasunnoissa asuvat nuoret

ovat lähestymässä täysi-ikäisyyttä ja tukiasumisella pyritään valmistamaan nuoria omaan itsenäiseen elämään Suomessa. (Mäkinen 2016, 8.)

Ohjaajan perustehtäviin kuuluu uuden nuoren vastaanottaminen, nuorten arjessa mukana oleminen, kotitaloustöiden tekeminen, psykososiaalinen tuki sekä yhteydenpito viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa. (Mäkinen 2016, 7). Tukiasunnon ohjaajan työ on olla nuorelle turvallinen aikuinen ja huolehtia tämän jokapäiväisestä hyvinvoinnista. Ohjaajilla on tärkeä rooli nuoren elämässä heti alusta alkaen. He ovat maahan saapumisen jälkeen nuoren ensimmäiset aikuiset ihmiskontaktit. Tärkeää on alusta asti antaa nuorelle tukea, turvaa ja välittämistä. Nuoren perusasiat, kuten asuminen, terveys ja koulutus pyritään järjestämään mahdollisimman nopeasti, jotta normaali arki voi alkaa. Nuoren terveydellisiin ja mielenterveydellisiin ongelmiin puututaan ja hänelle annetaan niihin tarvittavaa apua. (Alitolppa-Niitamo 2014, 79.)

4.2 Kunnan tuettu itsenäinen asuminen

Vuonna 2016 Sipoon kunta solmi ELY-keskuksen kanssa sopimuksen alaikäisten yksintulleiden oleskeluluvan saaneiden nuorten pakolaisten vastaanotosta. Sipoon kunta perusti kotouttamislain mukaisen tuetun itsenäisen asumisen yksikön. Tuettuun itsenäiseen asumiseen muuttaa yleensä 16 - 17-vuotias oleskeluluvan ja Sipoosta kuntapaikan saanut nuori. Nuori voi asua tuetussa itsenäisessä asumisessa 21-vuotiaaksi asti. Nuoren täyttäessä 18 vuotta asumisohjaajilta saatava ohjaus, neuvonta ja tuki vähenevät ja nuori siirtyy jälkihuollon piiriin. (Sipoon kunta 2016, 3.)

Nuoret asuvat omissa asunnoissaan joko yksin tai yhteisasumisessa niin, että jokaisella on vähintään oma huone. Tuetussa asumisessa nuorille tarjotaan kodinomainen elinympäristö, joka tukee nuoren kotoutumista yhteiskuntaan. Jokaiselle nuorelle tehdään tuenarviointi yhdessä ohjaajien, nuoren ja sosiaalityöntekijän kanssa. Kunnan asumisohjaajat huolehtivat yhdessä nuoren kanssa tämän päivittäisistä asioista, kuten raha-asioista, arjen taidoista, harrastuksista, koulupaikan etsimisestä ja virka-asioiden hoitamisesta. Ohjaajat ovat mukana nuorten jokapäiväisessä elämässä. Tarkoituksena on edistää nuoren kotoutumista Suomeen, lisätä itsenäistä selviytymistä arjessa sekä vahvistaa nuoren omaa identiteettiä. Nuorten pakolaisten hyvin-

voinnista huolehtii koko Sipoon kunnan maahanmuuttajapalveluiden henkilökunta, joka muodostuu maahanmuuttokoordinaattorista, sosiaalityöntekijästä, sosiaaliohjaajasta ja kolmesta asumisohjaajasta. (Sipoon kunta 2016, 3-4.)

4.3 Kuntaan muuttoprosessi

Ensimmäinen askel oleskeluluvan saamisen jälkeen on kuntapaikan hakeminen ELY-keskukselta. Kuntapaikka tarkoittaa sitä, että nuori asuu kyseisessä kunnassa ja on siellä oikeutettu kuntalaisten palveluiden saamiseen. Yleensä nuori pyritään sijoittamaan samaan kuntaan, missä hän on asunut turvapaikkaprosessin ajan. Siirtymävaihe on nuorelle suuri askel ja siksi tutun ympäristön, koulun ja tuttujen ihmisten läheisyys helpottaa siirtymäprosessia. Nuoren integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan on jo alkanut ja paikkakunnan vaihto voi vaikeuttaa sen jatkumista. Alaikäisen kuntaan siirtymistä varten pidetään aina verkostokokous, johon osallistuu alaikäisen edustaja, kunnan ja vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijät sekä ELY-keskuksen edustaja. Kokouksessa kartoitetaan alaikäisen palveluntarpeet ja hänen henkistä tasoaan mahdollisimman hyvin vastaava sijoituspaikka. Mahdollisia sijoituspaikkoja nuorelle ovat ryhmäkoti, kansalaisopisto, tukiasunto tai kunnan tuettu asuminen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017b; Maahanmuuttovirasto 2016.)

Kuntapaikan osoituksen jälkeen edustaja auttaa nuorta hoitamaan tarvittavat viranomaisasiat. Nuoren tulee käydä rekisteröitymässä maistraattiin, jossa hänelle kirjaetaan kotikunta väestöjärjestelmään. Tämä on edellytys siihen, että nuori on oikeutettu kaikkiin kunnan tarjoamiin palveluihin. Seuraava vaihe on hakeutua Suomen sosiaaliturvan piiriin, jota haetaan Kansaneläkelaitoksesta eli Kelasta. Todistukseksi sosiaaliturvaan kuulumisesta nuori saa Kela-kortin. Nuori, hänen edustajansa ja kunnan sosiaalityöntekijä tekevät yhdessä Työ- ja elinkeinotoimiston kanssa nuorelle kotouttamuissuunnitelman. (Maahanmuuttoviraston ohje 2016, 5; 9.)

Kuntaan muuttaminen on iso muutos nuorelle, joten siihen on varattava hyvin aikaa. Nuorelle osoitetaan sopiva asuinpaikka kunnasta. Nuori käy tutustumassa uuteen asuntoon ja uusiin ohjaajiin ja hänelle annetaan aikaa prosessoida muuttoa. Nuorta tuetaan ja kannustetaan muuton suhteen. Muutto pyritään suorittamaan aina nuoren

oman aikataulun mukaan, mutta aina tämä ei ole mahdollista. Joissain tilanteissa muutto täytyy suorittaa vastoin nuoren tahtoa. Kuitenkin yleensä puhumalla ja perustelemalla tilanteet ratkeavat ja nuori on suostuvainen muuttoon. Kun nuori on muuttanut kuntaan, saa hän kaiken tarvittavan avun ja tuen uuden asuinyksikön työntekijöiltä.

5 TOTEUTUS

Opinnäytetyöhön valmistautuminen alkoi jo tammikuussa 2017. Aloitin silloin harjoittelun Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin ylläpitämässä Ahtilan tukiasumisyksikössä. Harjoittelun aikana pääsin tutustumaan hyvin opinnäytetyön tematiikkaan ja pohtimaan opinnäytetyön aihetta. Tukiasumisyksikön toiminta oli verrattain uutta, joten aiheita opinnäytetyölle olisi ollut monia. Päädyin kuitenkin aiheeseen, joka hyödyttää mahdollisimman montaa osapuolta.

Jokaisessa tutkimuksessa on tutkimusongelma, joka muotoillaan kysymyksen muotoon (Kananen 2014, 36). Tämän tutkimuksen tutkimuskysymys on, miten nuoret ovat kokeneet muuton vastaanottokeskuksesta kunnan tuetun itsenäisen asumisen yksikköön ja mitkä toimenpiteet ovat helpottaneet muuttoprosessia. Käytin apuna kahta alakysymystä tarkentamaan varsinaista tutkimuskysymystä.

Alakysymykset:

1. Mikä helpottaa nuorta kuntaan siirtymisprosessissa?
2. Millaisen tuen nuori kokee tarpeelliseksi kuntaan siirtymäprosessissa?

Päädyin käyttämään teemahaastattelua opinnäytetyöni tutkimusmenetelmänä. Haastattelin neljää kuntaan muuttanutta pakolaisnuorta ja yhtä Ahtilan ohjaajaa. Tarkoituksena oli haastatella myös Sipoon kunnan asumisohjaajaa, mutta kunnassa tapahtuvien henkilöstömuutoksien takia se ei ollut mahdollista. Koska kaikkien haastateltavien äidinkieli ei ole Suomi, koin haastattelun tähän tilanteeseen parhaiten soveltuvaksi tiedonkeruumenetelmäksi. Haastattelutilanteessa minulla on mahdollisuus tarkentaa ja muokata kysymyksiä haastateltavan mukaan. Haastattelutilanteessa näen

myös haastateltavan ilmeet, eleet ja reaktiot, joiden mukaan voin päätellä, ymmärtääkö haastateltava kysymystä tai sanomaani. Kirjallisella kyselyllä minulla ei olisi mahdollisuutta tarvittaessa selittää kysymyksiäni ja varmistaa, että vastaaja varmasti ymmärtää, mitä haluan kysyä.

5.1 Haastattelu

Haastattelu on tiedonkeräysmenetelmä, joka rakentuu haastattelijan ja haastateltavan välisestä keskustelusta. Haastattelutilanteessa olevilla henkilöillä on kuitenkin selkeät roolit, jotka ovat kysyjä eli tiedonkerääjä sekä vastaaja eli tiedonlähde. (Ruusuvoori & Tiittula 2009a, 23.) Haastattelut voidaan luokitella niiden kysymysten sitovuuden mukaan. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat tarkasti määriteltäviä ja ne esitetään tietyssä järjestyksessä. Strukturoimattomassa haastattelussa puolestaan ei ole tarkkoja kysymyksiä vaan haastattelu etenee täysin haastateltavan ehdoilla. Näiden kahden ääripään välissä on puolistrukturoitu haastattelu, jota itse käytin tiedonkeräysmenetelmänä. Puolistrukturoidun haastattelun yhtenä muotona on teemahaastattelu. Teemahaastattelussa jokaiselle haastateltavalle aihe on sama mutta kysymysten muoto ja järjestys voivat olla erilaiset, tilanteeseen sopivat. (Ruusuvoori & Tiittula 2009b, 11.) Koin teemahaastattelun parhaaksi menetelmäksi tilanteeseen nähden. Teemahaastattelu antaa haastattelijalle enemmän joustovaraa ja haastateltava voi muokata sen kulun mukaan. Jokainen haastateltavista pakolaisnuoresta on käynyt maahanmuuttoviraston pitämässä turvapaikkakuulustelussa. Nuori on voinut kokea turvapaikkakuulustelun ahdistavaksi, vaikeaksi ja haastavaksi tilanteeksi, siksi halusin tehdä haastattelutilanteesta mahdollisimman rennon. Halusin myös, että minulla on mahdollisuus ohjata haastattelua toiseen suuntaan, jos huomaan aiheen ahdistavan nuorta.

Haastattelun perustana on kahden ihmisen välinen vuorovaikutus jonka ytimenä on kielenkäyttö (Hirsjärvi & Hurme 2010, 48). Haastattelun onnistumisen kannalta olennaista on, että jokainen osapuoli ymmärtää toisiaan (Rastas 2009, 79). Tässä kehittämistyössä yhtenä suurena haasteena haastattelujen osalta oli nuorten kielitaito. Haastateltavat nuoret ovat asuneet Suomessa 1-2 vuoden ajan, joten minun tuli huomioida haastattelutilanteessa heidän kielellinen osaamisensa. Tunsin haastatel-

tavat entuudestaan, joten osasin ennakoida heidän kielitaitonsa. Koin kahden haastateltavan nuoren kielitaidon sen verran heikoksi, joten päädyin käyttämään tulkkia apunani. Tulkkeina toimivat kaksi Ahtilan ohjaajaa, joilla molemmilla on myös tulkin pätevyys. Tulkin käyttäminen haastattelutilanteessa voi olla ongelmallista. Haastateltava joutuu puhumaan kahdelle ihmiselle ja vieraan henkilön läsnä ollessa hän saattaa jättää kertomatta arkaluontoisia asioita (Helander & Mikkonen 2002, 43.) Tekeissäni haastatteluissa tämä ei ollut ongelma, sillä tulkit olivat nuorelle entuudestaan tuttuja.

Toisena haasteena ja riskinä haastatteluissa olivat kulttuurierot. Anna Rastas (2009, 78-80) toteaa artikkelissaan, kuinka tärkeää tutkijan on ymmärtää kulttuuriset erot ja tutustua haastateltaviin sekä heidän kulttuureihin etukäteen. Eri kulttuureista tulevat ovat kokeneet maailma eri tavoin ja siksi heidän tulkintansa ympäröivästä todellisuudesta eroaa muista. Minulla oli suurena etuna, että tunsin haastateltavat nuoret jo entuudestaan ja minulla oli pohjatietoa kulttuureista, joista nuoret tulevat. Tutkimukseni aihe ei myöskään koske suoraan kulttuuria ja kulttuurieroja vaan pakolaisnuorten elämää Suomessa. Tästä syystä myöskään suurempi kulttuurien tutkiminen ei ollut tarpeen.

Ennen haastatteluiden pitämistä minun tuli hankkia tutkimuslupa (liite 1.) Sipoon kunnalta, sillä haastateltavat nuoret ovat Sipoon kunnan asukkaita. Sipoon kunnalla ei ollut valmista tutkimuslupahakemusta, vaan minun tuli laatia itse sellainen (liite 2.). Saatuani tutkimusluvan minun tuli kysyä haastattelulupa (liite 3.) alaikäisten haastateltavien edustajilta. Hoidettuani lupa-asiat ryhdyin heti suunnittelemaan ja järjestämään haastatteluja.

Koin tärkeäksi kuulla nuorten näkemyksen tutkittavasta aiheesta. Nuorten mielipide on avainasemassa tutkittaessa heihin kohdistuvan palvelun laatua. Pohdin ryhmä- ja yksilöhaastattelun välillä, ja päädyin käyttämään yksilöhaastattelua. Erityisesti ryhmähaastattelussa voi syntyä ongelmia, jos joukossa on yksi tai kaksi henkilöä jotka dominoivat tilannetta (Hirsijärvi & Hurme 2010, 63). Ujompia henkilöitä ei uskalla sanoa omaa mielipidettään ja helposti voi tulla sanottua "sama tällä" oman oikean mielipiteen sijaan. Yksilöhaastattelussa minun oli mahdollista keskittyä yhteen henkilöön kerrallaan ja eikä ryhmän paine vaikuttanut nuorten vastauksiin. Lisäksi haastattele-

mieni nuorten suomen kielen taito vaihteli paljon, joten ryhmähaastattelusta olisi voinut tulla hyvin epäselvä ja sekava.

Haastateltavat nuoret valikoituivat kuntanmuuttoajankohdan perusteella. Halusin haastatella nuoria, jotka ovat muuttaneet kuntaan eri aikaan. Yksi haastateltavista oli ensimmäinen kuntaan muuttaja ja loput haastateltavat ovat muuttaneet noin kahden kuukauden välein. Tällä tavoin jo haastatteluista tulee ilmi toiminnan kehittyminen kunnassa. Ahtilan ohjaaja valikoitiin mukaan haastatteluun sillä perusteella, kuka ohjaajista oli ollut eniten mukana kuntaan siirtymisprosessissa.

Lupa-asioiden jälkeen sovin jokaisen haastateltavan kanssa ajan ja paikan haastattelua varten. Kahden nuoren kanssa käytin tulkkeja, joten aikataulu piti sovittaa myös tulkkien menojen mukaan. Myös Ahtilan ohjaajan kanssa sovin haastattelun ajankohdan ja paikan. Haastattelupaikkoina toimivat nuorten omat kodit, Ahtilan tukiasumisyksikkö sekä Sipoon kunnan Sosiaali- ja terveystalon kokoustila. Haastattelut suoritin aikavälillä 22.5. - 3.6.2017. Jokainen haastattelu kesti noin 20 minuuttia.

Nuorten haastatteluissa käytin kahta pääteemaa: kokemukset ja henkilöt. Halusin saada selville, minkälainen apu ja toiminta ovat olleet tärkeitä ja hyödyllisiä muutto-prosessin aikana. Halusin myös selvittää, miltä eri tahoilta nuoret ovat saaneet tukea ja minkälaista tukea he ovat saaneet. Ahtilan ohjaajalle ja kunnan asumisohjaajalle suunnittelin samat teemat ja kysymykset. Ohjaajien haastatteluista halusin saada selville heidän näkemystään nuorten muuttamisesta. Halusin selvittää, minkä ohjaaja kokee vaikeana tekijänä nuorelle ja mikä on ohjaajalle itselleen ollut haastavaa. Halusin myös tietää, miten kunnan ja Ahtilan tukiasumisyksikön yhteistyö toimii. Kunnassa tapahtuvien muutosten takia en pystynyt haastattelemaan kunnan työntekijää, joten kunnan näkemys muutosta jäi saamatta. Kaikissa haastatteluissa käyttämäni haastattelunrungot löytyvät tämän työn liitteistä (liite 4.).

5.2 Aineiston analysointi

Ensimmäinen aineiston käsittelyvaihe oli äänitetyn aineiston litterointi eli tekstimuotoon kirjoittaminen. Tekstimuodossa oleva aineisto on helpommin hallittavissa ja ana-

lysoitavissa. Litterointitarkkuus on riippuvainen tutkimusongelmasta. Litterointi voi olla todella yksityiskohtaista ja jokainen sana, äännähdys ja tauko kirjoitetaan ylös. Aina kuitenkin se ei ole tarpeen, vaan riittää kun puheesta kirjaa ylös tutkimukselle olennaiset asiat. (Ruusuvaori 2010, 424-425.) Purin jokaisen haastattelun tietokoneen Word-ohjelmaa apuna käyttäen. Olin äänittänyt kaikki haastattelut tietokoneen QuickTime Player -ääniohjelmaa käyttäen. Kuuntelin äänitteet ja kirjoitin nauhalta kuulemani keskustelun. Keskityin tutkimuskysymysten kannalta oleellisten asiasisältöjen kirjoittamiseen yksityiskohtaisen litteroinnin sijaan. En käyttänyt tiettyä litterointiin tarkoitettua ohjelmaa, sillä aineistoni oli melko suppea. Jokainen haastattelu oli pituudeltaan noin 20 minuuttia. Valmista litteroitua tekstiä syntyi 10 sivua.

Litteroinnin jälkeen keskityin tekstin lukemiseen ja analysointiin. Käytin analysoinnissa hyödykseni sisällönanalyysia. Sisällönanalyysissä tekstistä etsitään merkityssuhteita, niin yhtäläisyyksiä kuin eroavaisuuksia, sekä merkityskokonaisuuksia. Aineisto tulkitaan tekstinä eikä siitä pyritä saamaan numeraalisia tuloksia. (Vilkkä 2015, 163.) Aineistoa tulkitaan ennalta asetettujen tutkimuskysymysten avulla. Aineistosta karsitaan kaikki tutkimukselle epäoleellinen pois niin, että jäljelle jää vain oleellinen tieto. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.) Sisällönanalyysi oli mielestäni paras vaihtoehto keräämäni aineiston analysoimisessa. Tällä tavalla sain haastateltavien oman äänen kuuluviin ja pystyin korostamaan aineistosta esiin nousevia merkityksellisiä seikkoja.

Eettisyys on mukana tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Tutkijan tulee pohtia omia eettisiä valintojaan tutkimuksen aiheen ja tutkimusmenetelmien valinnassa, haastateltavien valikoitumisen ja heidän kanssa toimimisessa sekä tulosten analyysin ja tulosten esittämisen osalta. Tutkijan eettinen ajattelu vaikuttaa tutkimuksessa tehtäviin päätöksiin. (Heikkilä 2002, 165.) Eettiset valinnat ja hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattaminen ohjaavat tutkijaa koko tutkimusprosessin ajan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132).

Ihmisiin koskevassa tutkimuksessa ihmisoikeudet muodostavat eettisen perustan. Tutkijan tulee huolehtia tutkimuksessa mukana olevien osapuolien tutkittavasta suojasta sekä tiedonhankinnasta (ns. Mengele-tapaus). Tutkijan tulee kertoa tutkimukseen osallistuville selkeästi ja ymmärrettävästi tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja riskit. Tutkimukseen osallistumisen tulee olla vapaaehtoista kaikille osapuolille ja tutkit-

tava tulee voida keskeyttää oman osallistumisensa tutkimukseen, milloin tahansa. Tutkittavalle ei saa koitua minkäänlaista vahinkoa, kaikkien tietojen tulee olla luottamuksellisia ja osallistujien anonymiuden on säilyttävä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Ennen haastattelujen pitämistä olin keskustellut kaikkien osallistujien kanssa opinnäytetyöstäni, sen tavoitteista ja siitä, mihin heidän haastattelujaan käytetään. Haastattelun aluksi painotin haastattelujen nimettömyyttä ja sitä, että jokaiseen kysymykseen ei tarvitse vastata, jos se tuntuu epämukavalta.

6 TULOKSET

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen tuloksia, jotka keräsin teemahaastattelua käyttäen. Olen jakanut tulokset nuorten haastatteluihin ja Ahtilan ohjaajan haastatteluun. Käytän hyväksi litteroidusta tekstistä otettuja lainauksia, joiden avulla saan paremmin esille haastateltavien mielipiteen. Haastateltavista käytän lyhenteitä Nx nuorista ja Ox Ahtilan ohjaajasta. Lainauksien käyttämisessä huomioin anonymiteetin säilymisen.

6.1 Nuorten haastattelut

Kaikki haastateltavat nuoret ovat muuttaneet Ahtilan tukiasumisyksiköstä Sipoon kunnan ylläpitämään tuettuun itsenäiseen asumiseen. Tuetussa itsenäisessä asumisessa nuoret asuvat omissa asunnoissa ja yhteisasunnoissa niin, että jokaisella on vähintään oma huone. Arkipäivässä nuoria auttaa kolme kunnan asumisohjaajaa. Ohjaajat auttavat nuoria kaikissa mahdollisissa asioissa, kuten ruoan laitossa, liikkumisessa ja viranomaisasioissa sekä viettävät nuorten kanssa aikaa. Ohjaajat ovat nuorten lähin aikuiskontakti.

Kaikki haastatteluun osallistuneet nuoret ovat asuneet itsenäisesti vähintään kahden kuukauden ajan. Kahdessa kuukaudessa nuoret ovat jo ehtineet tottua uuteen asuinmuotoon ja muuton herkimpiäkin asioita voi jo käsitellä. Nuoret pystyvät hahmottamaan ja näkemään muuton kokonaiskuvan paremmin ja puhumaan siihen liittyvistä asioista, kun muutosta on jo kulunut aikaa.

Tunsin nuoret entuudestaan Ahtilan tukiasumisyksikössä suorittaman harjoittelun kautta. Osa haastateltavista nuorista asui Ahtilassa ja tekivät muuttoa harjoitteluni aikana. Osa haastateltavista oli jo muuttanut kuntaan asumaan, mutta tutustuin heihin yhteisten retkien ja muiden aktiviteettien kautta. Virallisten lupa-asioiden jälkeen olin suoraan yhteydessä nuoriin haastatteluista. Olin puhunut nuorille opinnäytetyöstäni ja kysellyt jo etukäteen heidän mahdollisesta kiinnostuksestaan osallistua haastatteluun. Sovin jokaisen nuoren kanssa erikseen heille sopivan ajankohdan ja paikan haastelujen pitämiseen.

Koin haastattelutilanteet rennoiksi ja luonnollisiksi. Osaa nuorista jännitti hieman, mutta alun jälkeen jännitys unohtui. Kerroin alussa haastattelun olevan täysin anonyymi ja että kaikkiin kysymyksiin ei ole pakko vastata, jos siltä tuntuu.

Kuntaan muuttaminen tutusta ja turvallisesta elinympäristöstä on suuri muutos nuorelle. Osalle nuorista muuttaminen on ollut todella vaikea kokemus, kun taas osa nuorista oli odottanut omaan asuntoon muuttamista kovasti. Jokaisen nuoren lähtökohdat ovat olleet erilaiset, mikä vaikuttaa siihen, miten nuori suhtautuu muuttoon.

”Ensin oli vähän jännää, mut sit mä tykkään. Itse haluan muuttaa koska en tykkää täällä Ahtilassa.” (N1)

”Helppoo... no ei ollut mitään helppoa. Ehkä kun me oltiin niin totuttu asumaan siellä keskuksessa ja kaikki oli tuttuja siellä. Se muutto oli sit vähän vaikeeta.” (N3)

Nuoret ovat olleet hyvin tietoisia siitä keneltä he saavat apua, tietoa ja vastauksia mieltä painaviin kysymyksiin. Niin Ahtilan ohjaajat kuin kunnan asumisohjaajat ovat auttaneet nuoria koko muuttoprosessin ajan. Apu on ollut lähellä ja sitä on saanut aina tarvittaessa. Tieto siitä, että apu on lähellä, tuntuu helpottavan nuoria.

”Tiesin, Ahtilassa kaikki ohjaajat oli siinä apuna ja kun muutto tänne niin mun oma ohjaaja oli auttamassa paljon.” (N3)

Koko kuntaan siirtymäprosessin ajan nuoret ovat saaneet tukea ja apua monelta eri taholta. Ahtilan ohjaajat ja kunnan asumisohjaajat ovat olleet yksi tärkein tuki unohdettamatta ystäviä ja kummiperheitä. Ystävältä ja kummiperheeltä saatu tuki eroaa oh-

jaajien antamasta tuesta. Ohjaajien tuki on enemmän fyysistä ja käytännönläheistä, kun taas ystävän ja kummiperheen tuki henkistä tukea. Kaikki tuki on tärkeää nuorelle tunteiden ja suuren muutoksen käsittelemiseksi.

”Mun kummiperhe, ohjaaja ja kaveri. Mulla on yksi kaveri ja hänkin auttaa. Jos mä olen surullinen ja mulla on joku asia hän auttaa. Paljon auttaa.” (N1)

”Kaikki tuki tärkeä.” (N4)

Jokaisella nuorella on lain määräämä edustaja kuntaan muuttoprosessin aikana. Jokainen nuori koki edustajan auttaneen heitä muutossa ja siihen liittyvien viranomaisasioiden hoidossa. Kunnan sosiaalityöntekijän avusta oltiin montaa mieltä. Osa koki saaneensa hyvin apua sosiaalityöntekijältä, osa taas koki, ettei sosiaalityöntekijä auttanut ollenkaan.

”Edustaja todella autto. Aina kun oli ongelma mä soittaa hänelle.” (N4)

”Sain apua sosiaalityöntekijältä. Hän auttaa minua. Puhun hänen kanssaan paljon.” (N1)

”Rehellisesti sanottuna sosiaalityöntekijä mä koen, ettei auta ollenkaan.” (N3)

Nuoret kokevat Ahtilan ohjaajien tuen kaikista merkittävimmäksi tueksi muuttoprosessin aikana. Ahtilan ohjaavat ja nuoret ovat tunteneet toisensa yli vuoden ajan, joten heihin turvautuminen on luonnollista. Nuoret kokevat saaneensa tukea ohjaajilta ja ohjaajat ovat vastanneet heitä askarruttaviin kysymyksiin.

”Ahtila oli kaikista tärkein tuki,” (N2)

”Jos mulla kysymys, Ahtilassa ne vastaa mulle.” (N1)

Kuntaan muuttamista on helpottanut omaan asumisohjaajaan tutustuminen ennen varsinaista muuttoa. Asumisohjaaja on käynyt tutustumassa kuntaan muuttavaan

nuoreen Ahtilan tukiasumisyksikössä ja nuori ja uusi asumisohjaaja ovat saaneet tutustua toisiinsa rauhassa.

”Ennen muuttoa kyllä meidän tutustutettiin tuleviin asumisohjaajiin ja sitä kautta me ollaan aina tiedetty keneltä pitää kysyä.” (N2)

Nuoret ovat käyneet tutustumassa uuteen asuntoonsa muutamia kertoja ennen sinne muuttamista. He ovat päässeet myös vaikuttamaan, minkälaisia huonekaluja asuntoon hankitaan ja miten huoneita sisustetaan. Nuoret ja kunnan asumisohjaajat ovat yhdessä koonneet uudet huonekalut, jonka aikana nuori ja uusi ohjaaja ovat voineet tutustua toisiinsa. Tieto siitä, minne muuttaa ja minkälaiseen asuntoon, auttaa nuorta sisäistämään muuton todellisuuden.

”Ennen kun mä muutin, oli helpottava tietä, mihin mä muutan. Mä tiedän, mihin mä tuun.” (N4)

Ennen kuntaan muuttamista kaikki nuoret ovat suurimman osan Suomessa asumisen ajan asuneet Sipoossa. He käyvät koulua Sipoossa ja ovat saaneet paljon uusia ystäviä ja kontakteja paikallisista. Heillä on Sipoossa jo entuudestaan hyvät tukiverkostot. Sipoo myös paikkana on nuorille tuttu ja liikkuminen helppoa.

”Me ollaan aina asuttu täällä Sipoossa. Ollaan täällä Sipoossa opiskeltu ja käyty koulua. Tää on meille entuudestaan tuttu paikka.” (N2)

Jokainen nuori on kokenut muuton eri tavalla, jokainen on kuitenkin tyytyväinen nykyiseen tilanteeseen ja he vaikuttavat kotiutuneen hyvin uuteen kotiin.

”Yksi kuukautta vaikeeta, mutta aina kun asiat menee eteenpäin ja siihen tottuu.” (N4)

”Musta oli kiva muuttaa kuntaan ja hekin auttaa meitä paljon ja se on hyvä. Mä tykkään.” (N1)

6.2 Ahtilan ohjaajan haastattelu

Ahtilan tukiasumisyksikössä ohjaajien rooli on olla tukena ja turvana nuoren jokapäiväisessä elämässä. Nuoria ohjataan ja neuvotaan arkipäiväisissä asioissa ja heitä tuetaan vaikeissa asioissa. Jokaiselle nuorelle on määrätty henkilökohtainen omaohjaaja, joka on kyseisen nuoren asioiden ”asiantuntija”. Omaohjaaja on nuoren elämän tärkeissä päätöksissä mukana sekä auttaa ja kannustaa nuorta elämässä eteenpäin (Björklund 2014b, 58). Haastatteluun valikoin ohjaajan sillä perusteella, kuka ohjaajista on ollut eniten kuntaan muuttoprosesseissa mukana. Kyseisen ohjaajan vastuulla olleista nuorista suurin osa on muuttanut Sipoon kuntaan asumaan myönteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen.

Nuorelle muutto uuteen paikkaan on aina suuri muutos. Nuoret ovat kotiutuneet Ahtilan tukiasumisyksikköön ja uuteen paikkaan muuttaminen tuntuu pelottavalta. Suurin osa nuorista suhtautuu negatiivisesti muuttamiseen eikä halua lähteä pois Ahtilasta. Vain muutaman nuoren kanssa muutto on sujunut helposti ja he ovat olleet innoissaan kuntaan muutosta.

”Nuorille melkein kaikille on ollu vaikeeta. Ihan muutama on ollu silleen, et ne on oottanu sitä et pääsee pois sieltä. Sit toisaalta melkein kaikilla on tullu sellanen seinä vastaan, että en muuta.” (O1)

Muuttoprosessissa ohjaajien tärkein tuki on ajan antaminen ja keskusteleminen. Muutto tapahtui aina nuoren oman aikataulun mukaan. Jos muutto tuntui pahalta, annettiin nuorelle aikaa prosessoida tulevaa muuttoa ja hänen kanssaan keskusteltiin asiasta. Keskusteluja käytiin aina tarvittaessa tulkin välityksellä. Mukaan myös pyydettiin kunnan asumisohjaaja, jotta nuori voi tutustua uuteen ohjaajaan ja ohjaaja voi kertoa tulevasta asunnosta sekä toiminnasta.

”Eniten painotettiin siihen, että se tapahtuu sen nuoren aikataululla. Aika oli tosi tärkeä tekijä.” (O1)

”Monien kohdalla, jotka pisti vastaan, otettiin kunnan ohjaajat mukaan siihen keskusteluun ja käytiin yhdessä sitä keskustelua nuoren kanssa.” (O1)

Ohjaajilla ei ole paljoakaan vaikutusvaltaa nuoren kuntaan muuttoprosessissa. ELY-keskus ja kunta määräävät, mihin kuntaan ja minkälaiseen asumiseen nuori muuttaa. Ohjaajat antavat vain oman mielipiteensä siitä, millaista mahdollista tukea nuori tarvitsee. Ohjaajilla on muuttoprosessissa vaikutusvaltaa ainoastaan siihen, miten itse muutto tapahtuu.

”Siellä on se ELY-keskus joka päättää, mihin kuntaan tää nuori menee ja meneeks se sinne ryhmäkotiin vai tukiasumiseen.” (O1)

”Oikeestaan ei pysty vaikuttaa mihinkään muuhun, kun oikeastaan siihen miten se itse muutto tapahtuu.” (O1)

Koska ohjaajilla ei ole paljoakaan päätösvaltaa, heidän tulee vain yrittää ”myydä” uusi asumispaikka nuorelle. Päätöstä yritetään perustella sillä, että tämä on nuoren omaksi parhaaksi. Kaikilla mahdollisilla toimenpiteillä pyritään helpottamaan muuttamista. Asuntoihin käydään tutustumassa ja uusi asumisohjaajan ja nuoren välille pyritään heti luomaan uusi luottamuksellinen suhde.

”Periaatteessa sille nuorelle on pakko silleen motivoida jotenkin, miksi sinä olet menossa ryhmäkotiin, kun kaikki muut muuttaa tukiasumiseen.” (O1)

Ohjaaja kokee, että muuttamisessa se suurin haaste on, että todellisuus ja uusi asunto eivät vastaakaan nuoren omaa mielikuvaa. Nuorella saattaa olla suuret odotukset omasta kodista ja jos hän ei pääsekään asumaan parhaan kaverin kanssa, saattaa syntyä vastarinta muuttamiselle.

”Musta tuntuu, et ne haasteet on enemmänkin siinä, millaset mielikuvat sillä nuorella on siitä tulevasta paikasta ja se et, jos se joutuu ryhmäkotiin tai soluun, missä on tyyppisiä joista sä et tykkää, niin sit tuli sellanen en muuta. Et heti, jos se ei vastannu sen nuoren mielikuvaa, niin sit oli et ei.” (O1)

7 LOPPUPÄÄTELMÄT JA POHDINTA

Tässä luvussa esittelen sekä ohjaajan että nuorten haastattelujen tulokset tiivistettynä yhteenvetona. Tulosten perusteella olen esittänyt toiminnalle kehittämisideoita, joita tarkastelen toisessa alaluvussa. Viimeisessä alaluvussa pohdin koko opinnäytetyöprosessia, sen luotettavuutta ja sen merkitystä minulle ammatillisen kasvun kannalta.

7.1 Tulosten yhteenveto

Kaikista haastatteluista nousi selkeästi esille, kuinka tärkeässä roolissa avun, tuen sekä tiedon antaminen muuttoprosessin aikana on. Nuorten kanssa keskustellaan ja heille pyritään kertomaan kaikki mahdollinen muuttoon liittyvä tieto. Asioista puhutaan avoimesti ja rehellisesti eikä mitään tietoa salata nuorilta. Mutta pelkkä tiedon saaminen ei helpota muuttamista, sen täytyy myös tuntua hyvältä. Toinen tärkeä tekijä on ajan antaminen. Kun muutto tapahtuu nuoren omalla aikataululla, on nuori saanut tarpeeksi aikaa prosessoida omaan asuntoon muuttamista ja kaikkea sen mukana tuomia muutoksia.

Nuoret kokevat saaneensa tukea monelta eri taholta. Tukea on saatu ystäviltä, kumiperheeltä, edustajalta ja kunnan sosiaalityöntekijältä. Erityisen tärkeäksi tueksi nuoret kokivat Ahtilan ohjaajat. Ahtilan ohjaajat ovat olleet nuorten jokapäiväisessä elämässä mukana heidän saavuttua Suomeen, joten on luonnollista tukeutua tuttuun ja läheiseen aikuiseen. Kuitenkin kaikki erilainen tuki on nuorille tarpeen suuren muutoksen edessä. Jokainen osapuoli pystyy omalla tuellaan edistämään nuoren muuttoa ja auttamaan häntä sopeutumaan muutokseen. Usein ajatusten ääneen sanominen selkeyttää ja helpottaa ymmärtämään mieltä askarruttavat ajatukset.

Nuoret pääsevät tutustumaan uusiin asuntoihin ja uusiin kunnan asumisohjaajiin ennen muuttamista. Nuoret käyvät uudella asunnolla kokoamassa omat huonekalunsa asumisohjaajien kanssa ja pääsevät vaikuttamaan sisustukseen. Nuoret voivat jopa käydä harjoittelemassa uudessa kodissa nukkumista, ennen kuin itse muutto tapah-

tuu. Tämä koettiin hyväksi tavaksi toimia ja näin nuori tietää minkälaisessa ympäristössä hän tulee jatkamaan elämäänsä.

Nuoret ovat kokeneet muuton hyvin yksilöllisesti. Osa on odottanut innoissaan omaan asuntoon muuttamista ja se on tuntunut hyvältä. Osa nuorista taas ovat kokeneet muuton haastavaksi eikä se ole tuntunut hyvältä. Vaikka ympärillä on paljon tietoa, tukea ja tuleva asuinpaikka on tuttu, ei ajatus uuteen asuntoon muutosta tunnu hyvältä.

7.2 Kehittämissideat

Haastatteluista ja aineistoa analysoidessa minulla nousi esille ajatuksia, miten muuttoprosessissa voitaisiin kehittää. Vaikka muuttoprosessissa on otettu erityisen hyvin huomioon nuoren etu ja se, että asiat etenevät nuoren oman aikataulun mukaisesti, pohdin, miten ohjaajat voisivat työllään vaikuttaa entistäkin enemmän muuton sujuvuuteen.

Haastatteluissa nousi esille muuton tuomat vaikeudet ja se, että muutto ei tunnu nuoresta hyvältä. Miten ohjaaja voisi omalla työllään vaikuttaa nuoren tunteisiin ja saada muuton tuntumaan hyvältä idealta eikä ahdistavalta? Nuoren kanssa käydään paljon keskustelua muuttoon liittyvistä asioista. Voisiko muutosta alkaa puhua jo aikaisemmassa vaiheessa? Voisiko joku jo kuntaan muuttanut nuori tulla kertomaan omia kokemuksiaan kuntaan muutosta ja siellä asumisesta? Jo kunnassa asuvat nuoret voisivat toimia niin sanotusti kokemuskouluttajina uusille kuntaan muuttaville. Näin nuoret saisivat realistista tietoa kunnassa asumisesta ja he voisivat kysyä mieltä askarruttavia kysymyksiä.

Ohjaajan haastattelussa tuli ilmi, kuinka nuoren mielikuva tulevasta asunnosta ei vastaa reallisuutta. Herää kysymys, mistä nuori on saanut vääristyneen kuvan kuntaan muuttamisesta. Pystyisikö nuorelle luomaan realistisempaa kuvaa muutosta? Voisiko tuetusta itsenäisestä asumisesta olla jokin esite tai kuvaus, johon nuori voisi rauhas-
sa tutustua jo ennen koko muuttoprosessin alkua?

Ohjaajan haastattelusta nousi esille Ahtilan tukiasumisyksikön ja kunnan työntekijöiden yhteistyö. Se koettiin osittain toimivaksi ja osittain tiedonsiirto olisi voinut toimia paremmin. Kunnan ja tukiasumisyksikön tiedonkulkua pitäisi parantaa. Yhteistyötä tehdään, mutta se voisi olla vielä tiiviimpää. Ahtilan ohjaaja ja nuoren tuleva asu-misohjaaja voisivat pitää yhteisen tiedonsiirtotapaamisen, jossa he keskustelevat nuoren asioista. Ahtilan ohjaajat tietävät nuorista paljon ja ovat nuorten asioiden asi-antuntijoita. Pientenkin asioiden tietäminen helpottaa uusien ohjaajien suhtautumista nuoreen ja näin ollen helpottaa myös nuoren siirtymistä kuntaan.

7.3 Loppupohdinta

Tämän tutkimustehtävän tavoitteena oli selvittää alaikäisten yksintulleiden turvapai-kanhakijoiden sekä heidän kanssaan työskentelevien ohjaajien ajatuksia kuntaan muuttoprosessista. Tuloksena on tämä opinnäytetyö, jossa teemahaastattelujen avul-la sekä pohjatietoon tutustumalla sain kerättyä tietoa kuntaan muuttoprosessista. Haastattelumenetelmän avulla sain kerättyä relevanttia tietoa toiminnan kehittämisen kannalta. Haastatteluista sain myös vastauksia tutkimuskysymyksiini. Tuotokseni on erittäin ajankohtainen ja sen tuloksia voidaan käyttää valtakunnallisesti nuorten pako-laisten kuntaan muuttoprosesseihin.

Aihe on hyvin ajankohtainen ja liittyy vahvasti yhteisöpedagogin ammattialaan. Nuor-ten turvapaikanhakijoiden kanssa tehtävässä työssä korostuu monikulttuurinen osaaminen, ohjaus ja neuvonta sekä nuoren elämän eri kehitystehtävät. Myös työn kehittäminen on isossa osassa pakolaistyötä. Opinnäytetyön kautta olen oppinut käyttämään kehittämistyön menetelmiä yhteisöpedagogin ammattialalla. Tulevana nuorisotyön ammattilaisena olen pystynyt kehittämään näitä taitoja koko opinnäyte-työprosessin aikana.

Aloitin opinnäytetyöni tekemisen heti harjoittelun loputtua eli maaliskuun alussa. Pro-sessi käynnistyi melko hitaasti. Vasta toukokuun lopulla, kun pääsin tekemään haas-tatteluja, sain työn tekemisen kunnolla käyntiin. Ennen haastatteluja olin tehnyt paljon pohjatyötä ja hankkinut erinäiset tarvittavat luvat. Kunnan myöntämän tutkimusluvan saamiseen meni yllättävän kauan aikaa, joka omalta osaltaan hidastutti työn etene-

mistä. Haastattelut olin saanut valmiiksi kesäkuun alkuun mennessä ja minulle jäi noin kolme kuukautta aikaa saada valmiiksi haastattelujen analyysi ja kirjoitusprosessi.

Osa haastateltavista nuorista oli alaikäisiä, joten pyysin haastattelulupaa heidän edustajiltaan. Kaikki edustajat olivat todella kiinnostuneita aiheesta ja antoivat mielellään luvan haastatteluille. Edustajien luvan lisäksi kysyin myös kaikilta osallistujilta heidän suostumuksensa haastatteluun. Kaikilta haastateltaville painotin osallistumisen vapaaehtoisuutta ja heidän anonymiteetin säilymistä. Kaikista haastatteluista sain hyvää ja relevanttia tietoa tutkimustani varten. Nuorten haastatteluissa, joissa en käyttänyt avukseni tulkkia, oli pieniä haasteita ymmärryksen kanssa. Sain kuitenkin hyvin selitettyä muilla tavoin tarkoittamani asiat ja pääsimme yhteisymmärrykseen.

Haastatteluvaiheessa pohdin paljon eettisiä kysymyksiä ja luotettavuutta. Mietin kovasti sitä, oliko hyvä asia, että tunsin nuoret entuudestaan. Olisiko ollut parempi haastatella tuntemattomia nuoria? Olisiko vieraille henkilölle helpompi kertoa oma oikea mielipide vai oliko siitä hyötyä, että tunsimme toisemme? Pohdin myös sitä oliko hyvä, että tulkitkin olivat tuttuja vai olisiko ollut parempi käyttää tuntemattomia tulkkeja. Yleisestikin tulkkien käyttämisessä haastattelussa on aina riskinsä: tieto ei tule suoraan haastateltavalta henkilöltä itseltään, on suuri väärinymmärryksen vaara. Uskon kuitenkin, että tutkimukseni haastattelutilanteessa tuttuus nuorten kanssa oli hyvä asia. Minulla ja käyttämilläni tulkeilla oli hyvä pohjatieto nuorista ja heidän toimintaympäristöstä sekä koko muuttoprosessista Uskon sen, että tunsimme toisemme helpottaneen haastattelutilannetta ja vahvistaneen sen luottamuksellista ilmapiiriä.

Koko prosessin aikana olen oppinut paljon uutta ja oma ammattitaitoni on kasvanut. Olen oppinut haastattelututkimuksen tekemisestä, siihen liittyvistä eri vaiheista ja miten tärkeää on huomioida eettiset näkökulmat. Olen oppinut aikatauluttamaan elämäni ja priorisoimaan asiat. Kesän aikana aloitin oman alan kokopäivätyön, mikä on tuonut omia haasteita aikatauluihin ja työn valmistumiseen. Onneksi saamani työ liittyy hyvin vahvasti opinnäytetyöni aiheeseen, joten se on tukenut työni valmistumista. Olen saanut tukea ja kannustusta niin perheeltäni, opiskelukavereiltani kuin myös opinnäytetyön ohjaajilta. Olen erityisen kiitollinen saamastani tuesta ja ilman sitä en olisi tähän pystynyt. Tämä on ollut todella hieno, rankka ja ennen kaikkea opettavai-

nen kokemus. Olen tyytyväinen lopputuloksesta ja tästä on hyvä jatkaa eteenpäin valmiina yhteisöpedagogina.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, Anne & Säävälä, Minna 2013. Johdattelua kirjan teemoihin. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo & Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Helsinki: Väestöliitto, 5-12.
- Björklund, Krister 2014a. ”Haluun koulutusta, haluun työtä ja elämää Suomessa”. Yksintulleiden alaikäisten pakolaisten kotouttaminen Varsinais-Suomessa. Turku: Siirtolaisinstituutti.
- Björklund, Krister 2014b. Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Varsinais-Suomessa – mitä heille kuuluu?. Teoksessa Elli Heikkinen (toim.) Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen. Turku: Siirtolaisinstituutti, 37-61.
- Euroopan muuttoliikeverkosto 2009. Yksintulleet – Näkökulmia ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten asemasta Suomessa. Viitattu 4.8.2017. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/unaccompaniedminors/08_finland_national_report_on_unaccompanied_minors_final_version_july09_fi.pdf.
- Euroopan muuttoliikeverkosto 2016. Vuosittainen maahanmuutto- ja turvapaikkareportti. Suomi 2015.
- Euroopan muuttoliikeverkosto 2017. Vuosittainen maahanmuutto- ja turvapaikkareportti. Suomi 2016.
- Hansen, Saana & Holm Hanna 2016. Kun kuntaan tulee pakolaisia. Teoksessa Raili Gothóni & Ulla Siirto (toim.) Pakolaisuudesta kotiin. Helsinki: Gaudeamus, 159-188.
- Helander, Reetta & Mikkonen, Anna 2002. Ikävä äitiä...Ilman huoltajaa tulleet pakolaislapset Suomessa. Helsinki: Väestöliitto.
- Heikkilä, Matti 2002. Eettisiä ongelmia yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Teoksessa Sakari Karjalainen, Veikko Launis, Risto Pelkonen ja Juhani Pietarinen (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 1. painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kuosma, Tapio 2016. Turvapaikka ja pakolaisasema. Kansainvälisen suojelun periaatteet. Nordbooks.
- Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. Viitattu 27.6.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386#L2P11>.
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999. Viitattu 9.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>.
- Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu 8.7.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.

- Maahanmuuttovirasto 2009. Yksintulleet – Näkökulmia ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten asemasta Suomessa. Viitattu 9.3.2017.
http://www.kotouttaminen.fi/files/39021/Artikkeli_yksintulleet_24062009_FINAL.pdf
- Maahanmuuttovirasto 2016. Kotoutuminen kuuluu vasta oleskeluluvan saaneille. Viitattu 1.7.2017.
http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/kotouttaminen_kuuluu_vasta_oleskeluluvan_saaneille_67218.
- Maahanmuuttovirasto 2017a. Turvapaikka- ja pakolaistilastot. Viitattu 8.7.2017.
http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka- ja_pakolaistilastot.
- Maahanmuuttovirasto 2017b. Turvapaikkapuhuttelu. Viitattu 7.7.2017.
http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen/turvapaikkapuhuttelu.
- Maahanmuuttovirasto 2017c. Toteutuneet keskimääräiset käsittelyajat vuorokausissa vuonna 2016. Viitattu 1.7.2017.
http://www.migri.fi/nain_palvelemme/kasittelyajat/keskimaaraiset_kasittelyajat_aikaisempina_vuosina.
- Maahanmuuttoviraston ohje 30.6.2016. Maahanmuuttoviraston ohje vastaanottokeskuksille oleskeluluvan saaneiden kuntiin siirtymisestä.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017a. MLL edistää lapsiperheiden hyvinvointia. Viitattu 6.6.2017. <https://www.mll.fi/mll/>.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017b. Organisaatio. Viitattu 6.6.2017.
<https://www.mll.fi/mll/organisaatio/>.
- Miettinen, Janissa & Jokinen, Reetta & Mikkonen, Marko 2013. Monikulttuurinen ohjaus turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa – työskentelyä välitilassa. Teoksessa Vesa Korhonen & Sauli Puukari (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 174-190.
- Mäkinen, Mikko 2016. Uuden ohjaajan perehdytys opas. Mannerheimin Lastensuojeluliitto uudenmaan piiri ry.
- Pakolaisneuvonta 2014. Turvapaikanhakijalasten vastaanotto ja edustaja. Viitattu 8.7.2017. http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=135&lang=suo.
- Rastas, Anna 2009. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Johanna Ruusuvoori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. 2. Painos. Tampere:Vastapaino, 78-102.
- Ruusuvoori, Johanna & Tiittula, Liisa 2009a. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Johanna Ruusuvoori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. 2. Painos. Tampere:Vastapaino, 22-56.
- Ruusuvoori, Johanna & Tiittula, Liisa 2009b. Johdanto. Teoksessa Johanna Ruusuvoori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. 2. Painos. Tampere:Vastapaino, 9-21.
- Siirto, Ulla & Laihia, Marja-Liisa 2016. Turvapaikanhakijoiden vastaanotto - toteutuvatko ihmisoikeudet?. Teoksessa Raili Gothóni ja Ulla Siirto (toim.) Pakolaisuudesta kotiin. Helsinki: Gaudeamus, 113-138.

- Sipoon kunta 2016. Sipoon kunnan alaikäisten maahanmuuttajien asumispalveluyksikön toimintasuunnitelma.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. painos. Helsinki: Tammi.
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2017a. Keskeiset käsitteet. Viitattu 27.6.2017. <http://kotouttaminen.fi/keskeiset-kasitteet>.
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2017b. Alaikäisen yksin tulleen kuntaan muutto vaatii sektorit ylittävää yhteistyötä. Viitattu 2.7.2017. <http://kotouttaminen.fi/alaikaisen-muutto-kuntaan>.
- UNHCR 2016. Global Trends. Forced displacement in 2016. Viitattu 04.08.2017. <http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5943e8a34/global-trends-forced-displacement-2016.html>.
- Vilkkä, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

Sipoon kunta

31.5.2017

Sosiaali- ja terveystoimi

Jussaksentie 14

PL 7

04131

Asia: Tutkimuslupahakemus

Veera Karjalainen;

"Alaikäisen turvapaikanhakijan siirtyminen kunnan asukkaaksi tuettuun itsenäiseen asumiseen".

Päätös: Tutkimuslupa myönnetään hakemuksen mukaisesti.

Veli-Matti Pankala

Palvelupäällikkö

Sipoon kunta

Työikäisten sosiaali- ja terveystoimi

Aikuissosiaalityö

Avoterveydenhoito

Suun terveydenhoito

Liite 2. Tutkimuslupahakemus

1 Tutkimuslupahakemus

Tutkimuslupahakemus

1. Tutkimusluvan hakija	Nimi	Veera Irene Karjalainen	
	Osoite	Kerttulinkuja 3 A 6	
	Postinumero	00810	Postitoimipaikka
	Puhelinnumero	050-5439881	Helsinki
	Oppilaitos	Humanistinen ammattikorkeakoulu	
	Koulutusala	Yhteisöpedagogi (nuorisotyön ja kansalaistyön koulutusohjelma)	
2. Tutkimuksen ohjaaja	Nimi	Susan Ihanainen	
	Puhelinnumero	044-7384672	Sähköposti
	Toimipaikka	Susan.ihanainen@mll.fi	
	Osoite	Mannerheimin Lastensuojeluliitto Uudenmaan piiri ry:n Ahtilan tukiasumisyksikkö	
	Postinumero	01120	Postitoimipaikka
		Västerskog	
3. Tutkimus	Tutkimuksen nimi, aihe ja lyhyt kuvaus		
	Alaikäisen turvapaikanhakijan siirtyminen kunnan asukkaaksi tuettuun itsenäiseen asumiseen.		
	Aiheena on kerätä tietoa alaikäisten turvapaikanhakijoiden kokemuksia kuntaan siirtymäprosessista. Minkälaista apua he ovat saaneet niin kunnan asumisohjaajilta kuin tukiasumisyksikön työntekijöiltä. Minkälaisen tiedon ja avun nuoret ovat kokeneet hyödylliseksi ja mikä tieto on ollut turhaa. Onko jokin asia mistä he olisivat tarvinneet lisää tietoa tai eivät saaneet tietoa ollenkaan. Aineiston pohjalta luon kehittämisideoita niin kunnan työntekijöille kuin tukiasumisyksikön ohjaajille.		
4. Aineiston-keruumenetelmä	Aineistonkeruumenetelmä		
	Tutkimuksessa kerään aineistoa haastattelumenetelmää käyttäen. Haastattelun avulla kerään tietoa kolmelta nuorelta yhdeltä kunnan asumisohjaajalta ja yhdeltä Ahtilan työntekijältä. Haastattelut ovat anonyymeja, eikä haastateltavat ole tunnistettavissa.		
5. Tutkimuksen aikataulu	Aineiston arvioitu keruu aika	Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika	
	22.5.2017- 16.6.2017	15.09.2017	
6. Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimuksen taso		
	Opinnäytetyö AMK		
7. Tutkimusluvan-hakijan allekirjoitus	Päiväys	Allekirjoitus ja nimenselvennys	
	7.5.2017	 veera Karjalainen	

Liite 3. Haastattelulupa

8.5.2016

Hei,

Olen yhteisöpedagogiopiskelija Humanistisesta ammattikoreakoulusta ja olen tekemässä opinnäytetyötä. Opinnäytetyöni aiheena on alaikäisten turvapaikanhakijoiden kuntaan siirtymisprosessi. Tarkoituksena on tutkia minkälainen apu, ohjaus ja neuvonta ovat olleet hyödyllistä nuorille, mistä olisi tarvittu lisää tietoa ja mikä on ollut turhaa.

Opinnäytetyössä aion käyttää haastattelua tutkimusmenetelmänä. Haastattelut toteuttaisin yksilöhaastatteluina, mutta kielellisenä apuna käyttäisin Ahtilan arabian ja somalian kieltä puhuvia työntekijöitä. Kaikkien haastateltavat ovat anonymoituja, eikä heidän ikänsä tai sukupuolensa tule missään vaiheessa esille. Haluaisin haastatella neljää nuorta heidän siirtymäprosessista ja siihen liittyvistä tuntemuksista. Koen, että nuorilta itseltään saisin mahdollisimman realistisen tiedon tutkimustani varten.

Olen suorittanut tammi-helmikuussa harjoittelun Ahtilan tukiasumisyksikössä ja harjoittelun jälkeen olen tehnyt keikkatyötä Ahtilaan. Nuoret ovat minulle tuttuja ja tulen heidän kanssa hyvin toimeen.

Nyt pyytäisin teiltä suostumustanne saada haastatella edustettavaanne nuorta. Jos annatte suostumuksenne nuoren haastattelulle seuraavalta sivulta löytyy suostumuslomake. Jos voisitte ystävällisesti sen allekirjoittaa ja lähettää allekirjoitetun lomakkeen joko suoraan minulle tai Emmi Mäelle.

Jos teillä heräsi kysymyksiä tai haluaisitte saada lisää tietoa haastattelusta, opinnäytetyöstä tai ihan mistä vain, vastaan mielelläni kysymyksiin ja kerron lisää.

Ystävällisin terveisin,

Veera Karjalainen
Karjalainen.veera@gmail.com
050-543 9881

Annan sitoumukseni siihen, että edustettavani _____ saa osallistua Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijan Veera Karjalaisen opinnäytetyönään tekemään tutkimukseen. Tutkimuksessa kootaan alaikäisten turvapaikanhakijoiden kokemuksia ja mielipiteitä kuntaan siirtymisprosessista.

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Paikka ja päivämäärä

Liite 4. Haastattelurungot

Kysymykset nuorille

Kauanko olet asunut omassa asunnossa?

Teemat:

Kokemukset

Miten koit muuton omaan asuntoon? (mikä haastavaa, mikä helppoa?)

Oliko jokin asia mistä olisit halunnut lisää tietoa/tukea/apua?

Oliko jokin asia/tieto helpotti muuttoa?

Tekisitkö jotain toisin jos nyt olisit vastaavassa tilanteessa?

Koitko, että sinua kuunnellaan ja tulet kuulluksi?

Olisitko toivonut enemmän tutustumista uuteen asuntoon/asuinympäristöön?

Henkilöt

Tiesitkö keneltä saat apua/ tietoa muuttoprosessista?

Kuka tai ketkä olivat tärkein tuki?

Minkälaista tukea sait?

Onko edustaja pysynyt samana koko prosessin ajan ja saitko edustajalta apua?

Saitko apua sosiaalityöntekijältä?

Kysymykset kunnan työntekijälle

1. Kuinka nuoria tuetaan muuttoprosessissa?
2. Millaista muutto nuorelle on ollut? Onko jokin ollut vaikeaa /haastavaa?
3. Minkä asian koet olevan muuttoa helpottava tekijä?
4. Mistä mielestäsi nuori saa voimaa?
5. Miten yhteistyö tukiasumisyksikön kanssa toimii? Mitä tukiasumisyksikkö voisi tehdä toisin?
6. Mikä on hyvää yhteistyössä tukiasumisyksikön kanssa?
7. Miten itse koit muuttoprosessin?

Kysymykset Ahtilan ohjaajalle

1. Kuinka nuoria tuetaan muuttoprosessissa?
2. Millaista muutto nuorelle on ollut? Onko jokin ollut vaikeaa /haastavaa?
3. Minkä asian koet olevan muuttoprosessia helpottava tekijä?
4. Mistä mielestäsi nuori saa voimaa?
5. Miten yhteistyö kunnan kanssa toimii? Mitä kunta voisi tehdä paremmin?
6. Mikä on hyvää yhteistyössä kunnan kanssa?
7. Miten koit itse muuttoprosessin?